

Business Software Alliance

Upravljanje s programsko opremo

Priročnik za pravilen nakup in uporabo programske opreme

Uvodno

DANDANES, V ČASU DIGITALNE EKONOMIJE, PREDSTAVLJAJO

računalniki skupaj s programsko opremo nepogrešljivo orodje vsakega podjetja, velikega ali majhnega. Uporaba računalniških programov pripomore k temu, da je podjetje učinkovitejše, zaposleni pa z izkoriščanjem vseh prednosti elektronskega poslovanja naredijo znatno več.

Da bi bila programska oprema, ki jo imate na računalnikih v podjetju, kar najbolj izkoriščena, je potrebno z njo dobro upravljati - kot z vsako pomembno dobrino v podjetju. Če je upravljanje s programsko opremo v podjetju slabo, le-ta ne more nuditi vsega, kar bi lahko. Poleg tega se pri slabem upravljanju lahko kaj hitro zgodi, da se na računalnikih v podjetju nameščajo ali uporabljajo nelegalne kopije programov - pride do piratstva. Piratstvo pa je nezakonito in ima lahko zelo neugodne in drage posledice za podjetje.

Pri nelegalni programski opremi je zelo verjetno, da vas bo pustila na cedilu, računalnike in informacije, shranjene na njih, pa naredila neuporabne. Če uporabljate nelegalno programsko opremo, nimate nobenega jamstva glede kvalitete in brezhibnosti programov, torej bo vsakršna škoda, ki jo boste imeli zaradi uporabe takih programov, izključno problem vašega podjetja. Piratske kopije programov pa so tudi primarni vir računalniških virusov, ki lahko uničijo pomembne podatke podjetja.

Za vsako piratsko dejanje so zakonsko predvideni restriktivni ukrepi, ki vključujejo kazenski pregon in stroge kazenske sankcije. Industrija programske opreme si močno prizadeva preprečiti nezakonito delovanje piratov, saj ti s svojim početjem povečujejo stroške legalnim uporabnikom programske opreme ter zmanjšujejo razpoložljiv kapital za razvoj nove programske opreme.

Business Software Alliance želi pomagati podjetjem, da se izognejo resnim problemom, povezanim z uporabo nelegalnih programov, z nasveti za dobro upravljanje s programsko opremo v podjetju. V pričujočem priročniku so obdelana naslednja vprašanja:

- *Prednosti dobrega upravljanja s programsko opremo v podjetju;*
- *Tveganja zaradi uporabe nelegalne programske opreme;*
- *Pravilno upravljanje s programsko opremo;*
- *Preprečevanje piratstva na delovnem mestu.*

Prednosti

Prednosti dobrega upravljanja s programsko opremo v podjetju

USTREZNO UPRAVLJANJE S PROGRAMSKO OPREMO KOT POMEMBNO AKTIVO PODJETJA IMA VELIKO PREDNOSTI.

Nadzor nad stroški je ena najpomembnejših stvari pri poslovanju. Programska oprema lahko predstavlja 25% proračuna za informacijsko tehnologijo. S fiskalnega vidika je zato potrebno posvetiti pozornost stroškom povezanim s programsko opremo, z usposabljanjem zaposlenih za uporabo le-te in s stroški za strojno opremo, ki omogoča delovanje programske. Dober načrt porabe sredstev za programsko opremo pomeni, da podjetje kupuje samo programsko opremo, ki jo potrebuje, da zaposleni uporabljajo samo licenčno programsko opremo in da se nadgrajuje samo tiste programe, ki so v uporabi.

Ključen korak pri nadzoru nad stroški je ločeno obravnavanje proračuna za programsko opremo. Od tega je dvojna korist. Prvič, podjetje zaradi večje preglednosti lažje načrtuje nakupe in nadgradnje svoje programske opreme. Z ločenim proračunom je mogoče predvideti potrebe in se izogniti prekomernim in nepredvidenim stroškom. Druga korist proračuna za programsko opremo pa je možnost nadzora nad nakupi programske opreme in s tem lažje odkrivanje nelegalnih kopij programov v podjetju.

Če podjetje kupuje samo legalno programsko opremo, ki jo potrebuje, prihrani tudi pri nadgradnji. Ker se ve, kateri programi so v uporabi na računalnikih v podjetju in koliko, se nadgradijo samo tiste kopije, kjer bo nadgradnja imela smisel in uporabno vrednost. Koordinirana politika nadgrajevanja omogoča podjetju, da drži korak z industrijskimi standardi in tehnološkim napredkom.

Nadzor nad nakupi programske opreme in nadgrajevanjem lahko pomeni tudi prihranke pri strojni opremi. Z namestitvijo določene programske opreme samo na računalnike tistih zaposlenih, ki jo resnično potrebujejo, se podjetje lahko izogne nadgrajevanju, dodajanju ali odvzemanju strojne opreme tistim računalnikom, na katerih ni potrebna.

Z načrtnim nakupovanjem in nadgrajevanjem programske opreme so tudi zaposleni seznanjeni z razvojem programske opreme. Lahko so bolj produktivni in bolje sprejemajo spremembe ter ostajajo učinkoviti. V načrtovanje je vključeno tudi usposabljanje, potrebno za seznanitev zaposlenih z novimi programi v podjetju, kar nato omogoča hitrejšo doseganje večje produktivnosti.

Torej, ustrezno upravljanje s programsko opremo v podjetju prihrani čas, denar, večja produktivnost, ohranja programsko opremo in informacije aktualne ter olajša prilagajanje spremembam.

Tveganja

Tveganja zaradi uporabe nelegalne programske opreme

Enako kot vsebina videokaset in glasbenih zgoščenk, so tudi programi intelektualna lastnina tistih, ki so jih ustvarili. Brez izrecnega dovoljenja proizvajalca oz. imetnika avtorskih pravic je uporaba programov prepovedana ne glede na to, kako in kje so bili ti programi pridobljeni. Dovoljenje ima praviloma obliko licenčne pogodbe, ki je priložena pristnim kopijam programov. Kadar torej kupujete programsko opremo, to v resnici pomeni, da kupujete licenco za njeno uporabo. Kupec praviloma pridobi le omejene pravice uporabe in reprodukcije programov pod pogoji, opisanimi v licenci.

Licenčna kopija programa se praviloma lahko namesti samo na en računalnik, četudi so ponavadi dovoljene tudi varnostne kopije. Če se ne držite pogojev licence - če na primer namestite isto kopijo programa, predvidenega za enega uporabnika, na več računalnikov - je to piratstvo programske opreme. Imetnik avtorskih pravic lahko začne proti vam pregon.

Licenca ni edini način varstva računalniških programov. Avtorsko pravo varuje programe pred nelegalnim kopiranjem, distribuiranjem in prodajo. Zakonsko je prepovedano tudi nalaganje nelegalnih programov z interneta. Posameznik ali podjetje, ki krši zakonodajo, je civilno in kazensko odgovorno. Posledice pa so: od javnih objav in s tem izgube ugleda, do znatnih civilnih odškodnin, denarnih kazni in kazni zapora.

Uporaba nelegalne programske opreme ima tudi druge resne posledice. Založnik ponuja legalnim kupcem poleg programa še celo paleto spremljajočih proizvodov za lažjo uporabo same programske opreme (uporabniške priročnike, dokumentacijo), preko pooblaščenih prodajalcev pa nudi tudi tehnično podporo. Legalna kopija vam zagotavlja, da ste dobili kakovitoten proizvod, ki ga je izdelal pooblaščen proizvajalec.

Nelegalna kopija ni deležna nobene teh ugodnosti. Lahko gre za zastarelo verzijo programa, testno kopijo polno hroščev, neustrezno kopijo, ki lahko uniči podatke ali celo skriva nevaren virus. Vsaka od teh nevarnosti lahko preraste v veliko denarno izgubo, veliko večjo od prihranka zaradi nakupa nelegalnih programov.

Zaradi nelegalnih programov so prikrajšani programerji, prav tako pa je prikrajšano podjetje, ki take programe uporablja. Nelegalna oprema lahko namreč uniči podatke, omaja ugled podjetja, privede do plačil odškodnin in kazni ter celo do zapora. Na kratko - uporaba piratske programske opreme je slab posel za vsakogar.

Upravljanje

Pravilno upravljanje s programsko opremo

UPRAVLJANJE S PROGRAMSKO OPREMO JE PROCES, KI OBSEGA ŠTIRI KORAKE:

①

Jasna politika glede nakupa in uporabe programske opreme

Predvsem morajo zaposleni v vašem podjetju razumeti pomembnost uporabe računalnikov pri delu in biti pripravljeni se zavezati k pravilni uporabi programske opreme. Da bi lahko to dosegli, morate imeti v podjetju izdelano jasno politiko, ki naj temelji na čim boljšem izkoriščanju programske opreme ter uporabi izključno legalnih programov.

Dober nakup programske opreme zajema naslednje vidike:

- vse nakupe programske opreme opravljajte preko pooblaščenega oddelka podjetja;
- pred vsakim nakupom naj se napravi natančen seznam, ki ga odobri pristojni direktor;
- zagotovite, da se kupuje taka programska oprema, ki jo podpira operacijski sistem podjetja;
- kupujte le od znanih pooblaščenih prodajalcev;
- ob slehernem nakupu si priskrbite originalen uporabniški material (priročniki), licenčno pogodbo in račun;
- ne dovolite, da bi zaposleni kupovali programsko opremo direktno ali na svoj račun;
- poskrbite, da zaposleni ne bodo nalagali programov z interneta brez poprejšnje odobritve.

Kakršnakoli že bo vaša politika glede programske opreme, poskrbite, da bodo z njeno vsebino seznanjeni vsi, tudi na novo zaposleni, da bo objavljena na oglašnih deskah in dostopna na računalniški mreži podjetja. Vsak, ki je zaposlen v podjetju, mora poznati pravila in posledice kršenja le-teh. Zato morajo delodajalci zaposlene dobro poučiti o tem, kaj predstavlja nelegalno uporabo programske opreme.

2

Natančen popis programov v uporabi

Ko ste določili politiko glede programske opreme v podjetju, popišite vso programsko opremo. Natančna inventura mora odgovoriti na naslednja vprašanja:

- *Ali uporabljamo najbolj primerno verzijo programa, ki ga potrebujemo?*
- *Ali uporabljamo zastarele in nepotrebne programe, ki bi jih lahko zbrisali?*
- *Ali obstajajo drugi programi, s katerimi bi bilo mogoče doseči še večjo učinkovitost in produktivnost?*
- *Ali ima vsak od zaposlenih na računalniku nameščen ustrezen paket programov, do katerih ima dostop?*
- *Ali so zaposleni usposobljeni za delo s programi, ki jih uporabljamo v podjetju?*
- *Ali imamo v podjetju nelegalne, nelicenčne kopije programov?*

Za vsak program na vsakem računalniku v podjetju morate zbrati naslednje informacije:

- *ime proizvoda,*
- *številka verzije,*
- *serijska številka.*

Popisati in skrbno shraniti pa je potrebno tudi ostalo gradivo povezano s programsko opremo na računalnikih:

- *vse originalne priročnike in odgovarjajočo dokumentacijo,*
- *vso licenčno dokumentacijo,*
- *vse račune in druge dokaze legalnega nakupa programske opreme; to zajema tudi račune za računalnike, ki ste jih kupili z že nameščeno programsko opremo.*

3

Primerjava in eventualni izbris nelegalnih programov

S popisom nato primerjajte programsko opremo, ki je nameščena na vaših računalnikih s tisto, do namestitve katere ste upravičeni na podlagi licenčnih pogodb. Vedeti je treba, da dajejo nekatere licence pravico do namestitve določenega števila kopij programov z enega samega vira oz. da lahko neko točno določeno število uporabnikov hkrati uporablja isti program preko mreže. Iz originalne licenčne pogodbe izhaja koliko. Potrebno si je zapomniti, da samo posedovanje originalnega CD-ja ali diskete, še ne pomeni, da imate avtorizirane kopije. Samo licenca daje pravico uporabe programov in narekuje pogoje uporabe.

Če ste na svojih računalnikih zasledili kakršenkoli nelegalen program, ga takoj zbršite.

Zdaj lahko primerjate legalne kopije programov, ki jih imate na svojih računalnikih s potrebami podjetja, ki ste jih odkrili med popisom. Naredite lahko informativne odločitve glede programske opreme, ki jo imate v podjetju - ali jo želite obdržati, nadgraditi ali opustiti. Programi se lahko premestijo z računalnikov, kjer niso potrebni, na računalnike, kjer bi koristili. Programi se lahko po potrebi tudi nadgradijo; tako lahko vsakdo uporablja za podjetje najbolj primerno verzijo programa. Kupujte samo legalno programsko opremo, ki jo potrebujete.

4

Dolgoročen proces

Učinkovito upravljanje s programsko opremo je dolgoročen proces. Opazovati je treba privrženost zaposlenih, paziti na morebitno nalaganje nelegalne programske opreme, vzdrževati aktualno listo podprte programske opreme in načrtovati 3 leta vnaprej. Pametno je imeti v podjetju nekoga, ki skrbi za ta proces.

Preprečevanje

Preprečevanje piratstva na delovnem mestu

Potem, ko ste popisali vso programsko opremo v podjetju in uredili dokumentacijo, bo še vedno potrebno nadzorovati delovno okolje. Obstaja 5 oblik piratstva programske opreme in njihovo poznavanje bo vam in vašim zaposlenim pomagalo izogniti se problemom nelegalne programske opreme.

Piratstvo končnih uporabnikov

... pomeni, da npr. nekdo od zaposlenih v vašem podjetju reproducira kopije programov brez avtorizacije. Tovrstno piratstvo zajema:

- *Namestitev ene licenčne kopije programa na več računalnikih;*
- *Kopiranje trdih diskov z namenom nameščanja in distribucije;*
- *Nadgrajevanje nelegalnih verzij programov;*
- *Uporaba akademskih verzij ali verzij, ki niso namenjene za prodajo oz. drugih prepovedanih verzij, ki so brez licenčnih pogodb, ki dovoljujejo običajno komercialno uporabo.*

Prekomerna uporaba programa v okviru mreže

... pomeni, da glavno kopijo programa, ki je nameščena na mreži istočasno uporablja preveč zaposlenih. Če imate v podjetju lokalno mrežo in imate na njej nameščene programe, ki jih lahko uporablja več uporabnikov naenkrat, se morate prepričati ali vam licenčna pogodba to dovoljuje. Če program uporablja več zaposlenih kot to dovoljuje licenčna pogodba, gre za prekomerno uporabo. Problem lahko odpravite s tem, da zaposlene seznanite z omejitvami, da namestite poseben program, ki bo zagotavljal, da bo imelo v določenem času dostop do programa le licenčno določeno število zaposlenih, ali pa z nakupom nove licence, ki bo pokrila zadostno število uporabnikov.

Spletno piratstvo

Industrija programske opreme ima vodilno vlogo pri uveljavljanju interneta. Založniki programske opreme so v veliki meri prispevali k uspehu interneta z zagotavljanjem programskih orodij s pomočjo katerih se določeno vsebino lahko ustvari, prikaže ali izmenja. Vendar pa kraja intelektualne lastnine s pomočjo interneta škodi industriji programske opreme in občutno zmanjšuje pozitivni učinek interneta na svetovno ekonomijo.

Medtem, ko veliko založnikov programske opreme ponuja preko interneta, je internet hkrati vzrok mnogih zlorab s strani piratov:

- *Piratske spletne strani, ki omogočajo prosto snemanje programov ali ponujajo programsko opremo v zameno za drugo programsko opremo;*
- *Internetne strani, ki ponujajo ponarejeno programsko opremo;*
- *Neposredne internetne povezave med računalniki, ki omogočajo nelegalen prenos avtorsko-pravno varovanih programov.*

Pri nakupovanju programske opreme preko interneta morajo veljati enaka pravila kot pri klasičnem nakupu. Podjetja morajo imeti izoblikovano jasno politiko tudi glede tega; kdaj, ali sploh ter s čigavim dovoljenjem lahko zaposleni pridobivajo programe z interneta.

Pri kupovanju programske opreme prek interneta morate biti pozorni na naslednje:

- *Če bi lahko ceno označili kot "prelepo, da bi bilo res", potem to verjetno tudi je;*
- *Bodite še posebej pozorni pri proizvodih, ki jih dobite brez vsakršne dokumentacije in priročnikov;*
- *Izogibajte se proizvodov, ki ne izgledajo kot originali (na primer, imajo na roko napisano etiketo);*
- *Pazite se prodajalcev, ki ponujajo varnostne kopije;*
- *Bodite pozorni na proizvode, označene kot akademske verzije, OEM, NFR ali CDR verzije.*
- *Ne kupujte zbirke programov različnih založnikov na enem disku;*
- *Ne dajajte podatkov svoje kreditne kartice, dokler niste prepričani, da gre za varno transakcijo;*
- *Pozanimajte se pri organizacijah kot je BSA, v kolikor bi morda postali žrtev prevare.*

Neavtorizirano nalaganje na trdi disk

... se zgodi, kadar vam prodajalec, ki vam proda nov računalnik, na trdi disk računalnika naloži piratsko programsko opremo, da bi nakup napravil atraktivnejši. Enaka nevarnost se pojavi, če vam namestijo novo programsko opremo na računalnike v vašem podjetju. Temu se lahko izognete, če so vsi nakupi strojne in programske opreme načrtovani in izvedeni pri uglednih prodajalcih. Najbolj pomembno je, da pri vsakem nakupu zahtevate račun, originalno licenčno pogodbo, diske in dokumentacijo.

Ponarejanje programske opreme

... je nelegalno razmnoževanje in prodajanje avtorsko-pravno varovanega gradiva z namenom posnemanja originalnega produkta. Velikokrat gre za ponarejene zapakirane programe, v katerih najdete ponarejeno čisto vse - od samih programov do embalaže, licenčne pogodbe... Včasih je očitno, da je produkt ponarejen, velikokrat pa ni. Nekateri opozorilni znaki:

- *Za ceno bi lahko rekli "prelepo, da bi bilo res";*
- *Programska oprema prispe brez originalne embalaže in spremljajočega materiala;*
- *Programska oprema ne vsebuje značilnih proizvajalčevih varnostnih standardov;*
- *Programska oprema nima originalne licence in ostalega materiala, ki se priloži legalnim produktom;*
- *Embalaža in spremljajoči material je očitno fotokopiran ali slabo tiskan;*
- *Programsko opremo ponujajo na straneh za dražbo (auction sites);*
- *CD je zlate barve (legalni produkti so srebrni);*
- *Na CD-ju je zbranih več programov različnih proizvajalcev oz. založnikov ali pa so zbrani programi, ki se običajno ne prodajajo skupaj;*
- *Programi se prodajajo preko interneta brez zagotovil o legalnosti produkta.*

Sklep

Sklep

Dobro upravljanje s programsko opremo v podjetju zahteva čas in napor. Vendar se splača.

Če ste sledili procesu, ki smo vam ga predstavili, ste spoznali, na kakšen način je možno iz programske opreme, ki jo imate v podjetju, potegniti največ. In kako se izogniti uporabi nelegalne programske opreme in kaznim, povezanim s tem.

Business Software Alliance, ki zastopa veliko najbolj znanih proizvajalcev računalniških programov, vam želi pomagati, da bi iz dosežkov računalniške industrije dobili kar največ. BSA je glas vodilnih izdelovalcev programske opreme na svetu na mednarodnem trgu. BSA izobražuje uporabnike računalnikov o avtorskih pravicah na računalniških programih, zagovarja javno politiko, ki pospešuje inovacije in razširja tržne možnosti ter se bori proti piratstvu.

Primer

Primer izjave zaposlenega

GLEDE POLITIKE UPORABE PROGRAMSKE OPREME NA RAČUNALNIKIH V PODJETJU.

1. (Podjetje) razpolaga z licenčnimi pogodbami, ki dovoljujejo uporabo programske opreme točno določenih proizvajalcev. (Podjetje) ni lastnik teh programov oz. pripadajoče dokumentacije in brez dovoljenja avtorja oz. imetnika avtorskih pravic tudi nima pravice razmnoževanja le-teh, razen izdelave varnostnih kopij.
2. Upoštevajoč strukturo delovna postaja/strežnik in mrežne aplikacije uporabljajo zaposleni programsko opremo izključno v skladu z določili licenčne pogodbe.
3. Zaposleni v (podjetju) ne smejo snemati neavtoriziranih kopij programov z interneta.
4. Zaposleni na računalnik, ki ga uporabljajo v podjetju, ne smejo namestiti nobene programske opreme brez dovoljenja pristojne osebe (IT manager).
5. Zaposleni, ki izve za kakršnokoli zlorabo programske opreme v (podjetju) mora o tem obvestiti odgovorno osebo: direktorja, IT managerja oziroma odvetnika (podjetja).
6. Po avtorskem pravu so osebe, ki sodelujejo pri nelegalni reprodukciji programov, civilno in kazensko odgovorne, kar pomeni, da jih lahko doleti plačilo odškodnine, denarne kazni in celo zapor. (Podjetje) ne tolerira nelegalnega razmnoževanja programske opreme. Zaposleni v (podjetju), ki izdelujejo, pridobivajo ali uporabljajo nelegalne programe, bodo podvrženi disciplinskim ukrepom, kamor glede na okoliščine spada tudi prenehanje delovnega razmerja.
7. V primeru, da obstaja kakršenkoli dvom o tem, ali zaposleni lahko uporablja oz. drugače razpolaga z določenim računalniškim programom, je potrebno zadevo razjasniti pri odgovorni osebi (IT manager) preden se nameravano dejanje izvede.

Jasno se zavedam politike uporabe programske opreme v (podjetju) in izjavljam, da jo bom spoštoval/-a.

(podpis zaposlenega, datum in kraj)

Business Software Alliance

www.bsa.si